

Mokslininkai ieškojo atsakymų, kaip sustabdyti emigraciją

Lietuvos mokslininkai pripažįsta, kad didžiausia grėsmė šalies saugumui ir socialinei-ekonominei plėtrai yra intensyvi emigracija. Vytauto Didžiojo universitete (VDU) surengtoje konferencijoje mokslininkai ir verslo atstovai pateikė iškalbingus problemos masto skaičius ir akcentavo darbo rinkos pokyčių, švietimo, sugrįžusių emigrantų reintegracijos, kultūrinio atvirumo svarbą.

Vokietijos Makso Planko tyrimų instituto (MPI) demografas, VDU Demografinių tyrimų centro darbuotojas dr. Domantas Jasiulionis teigė, kad pozityvių pokyčių šalies mastu galima pasiekti imant pavyzdį iš pažangiausių visuomenės grupių ir palaipsniui šias pozityvias permainas pritaikant kitoms grupėms. Viena iš jų – išsilavinusios moterys.

„Per 2001-2012 metus vidutinis naujagimių skaičius sparčiausiai išaugo išsilavinusių moterų gretose – net 70 procentų. Beveik dvigubai augo ir pačių išsilavinusių moterų skaičius, tad ši grupė vis labiau teigiamai veikia bendrą gimstamumo lygį. Kodėl jis padidėjo būtent tarp šių moterų? Išsilavinimas lemia stabilesnę šeimą, mažiau skyrybų, didesnes pajamas, lyčių lygybę darbe ir šeimoje, geresnes galimybes derinti darbą ir vaikų auginimą“, – teigė mokslininkas.

Pasak D. Jasiulionio, derėtų pasirūpinti ir iš emigracijos sugrįžtančiais, bet galiausiai ir vėl emigruojančiais lietuviais, nes didžioji dauguma sugrįžusių vėl palieka Tėvynę. Tai itin svarbu, kadangi pirmieji paprastai sugrįžta išsilavinę ir kvalifikuoti emigrantai, kurių itin reikia Lietuvai.

„Tarp gerųjų praktikų, remiantis tarptautinės analizės duomenimis, visų pirma, informacijos skleidimas ir darbas su sugrįžusiais ir gyvenančiais užsienyje. Turi būti aišku, kas atsakingas už emigrantų reintegraciją, kur jie gali kreiptis

pagalbos. Reikalingos specialios grįžusių emigrantų reikalų tarnybos, specializuotos įdarbinimo ir kvalifikacijos kėlimo programos. Taip pat – pagalba grįžusių emigrantų vaikams – ugdymas, aukštasis mokslas, kryptingos užsienyje gyvenančių specialistų paieškos ir gražinimo misijos“, – sakė D. Jasiulionis.

Po 2020 m. trūks darbuotojų su aukštuoju išsilavinimu

Išsilavinimą akcentavo ir konferencijoje kalbėjęs VDU rektorius prof. Juozas Augutis. Anot profesoriaus, Lietuvai žmonių su aukštuoju išsilavinimu ateityje reikės ne mažiau, o daugiau, siekiant patenkinti darbo rinkos poreikius.

„Galime lengvai suskaičiuoti, kad iki 2020 metų Lietuvoje reikia priimti studijuoti apie 40 tūkst. studentų, jei norime, kad absolventų skaičius atitiktų specialistų poreikį darbo rinkoje. Tad žmonių su aukštuoju išsilavinimu tikrai nebus per daug, priešingai – po 2020-ųjų prasidės paruoštų specialistų trūkumas, turėsime ne tik kokybės, bet ir kiekybės problemą“, – atkreipė dėmesį VDU rektorius.

Lietuvos verslo konfederacijos (LVK) prezidentas Valdas Sutkus akcentavo švietimo ir verslo bendradarbiavimo svarbą: „Pavyzdžiui, Lietuvos informacinių technologijų įmonės nesupranta jaunimo nedarbo problemos. Jie galėtų įdarbinti visus jaunuolius, jeigu šie būtų praėję bent metų trukmės mokymus. Darbuotojų trūksta ir kituose, aukštą pridėtinę vertę kuriančiuose sektoriuose. Aukštojo mokslo sistema turi keistis, prisiderinti prie verslo poreikių, tada ir jaunimui su aukštuoju išsilavinimu nereikės ieškoti darbo svetur“.

Anot V. Sutkaus, visgi pagrindinis emigranto motyvas išvykti yra gerokai didesnis atlyginimas nei Lietuvoje, mokamas netgi už nekvalifikuotą darbą: „Jeigu darbo užmokestis būtų 1000 eurų, tai lietuviai ne tik kad neemigruotų, bet dar ir sugrįžtų. Norint, kad kiltų atlyginimai, yra būtini pokyčiai darbo santykių reguliavime. Tikimės, kad pozityvių pokyčių atneš nuo kitų metų įsigaliosiantis naujas Darbo kodeksas. Lankstesni darbo santykiai atvers kelią užsienio investicijoms, vietos verslo plėtrai, taigi, ir naujų darbo vietų kūrimuisi – ko išties labiausiai ir reikia vietos savo šalyje nerandantiems lietuviams“.

Svarbūs ir kultūriniai veiksniai

Profesorė Vlada Stankūnienė, VDU Demografinių tyrimų centro vadovė teigė, kad sparčiausiai mažėja iki 50 metų amžiaus gyventojų, o 50–59 metų amžiaus žmonių grupė yra didžiausia. Tai rodo, kad tautos nykimas yra užprogramuotas, nes

darbingo amžiaus žmonių ir vyresnes gausias kartas keis mažo gimstamumo, negausios kartos.

„Šiuo metu itin svarbi yra 20–29 metų amžiaus gyventojų migracija, kadangi ši visuomenės dalis netrukus taps produktyviausia ir neš didžiausią naudą valstybei. Svarbiausi veiksniai, kuriuos reikia taisyti, yra ekonominiai – gerovės, galimybės užsidirbti ir išlaikyti šeimą užtikrinimas. Dabar Lietuva pagal vienos valandos bruto darbo užmokestį yra trečia nuo galo visoje ES“, – teigė mokslininkė.

Aptariant migracijos procesus ir į šalį atvykstančius žmones, didelę reikšmę turi Lietuvos kultūrinis uždarumas. Etninių tyrimų instituto mokslo darbuotojas dr. Karolis Žibas pažymėjo, jog šalies visuomenė yra kultūriškai uždara, darbdaviai nusistatę neįdarbinti imigrantų iš Artimųjų Rytų, priešingai nei užsienio kapitalo įmonėse, kur, pirmiausia, atsižvelgiama ne į žmogaus kilmę, o į kvalifikaciją.

„Reikėtų, kad Lietuva tarptautinės migracijos procesuose bent daliai žmonių taptų ne stotele Vakarų Europos link, o naujais namais. Tam reikalinga politinė valia, pilietybės įstatymo pokytis, visiškai naujas imigracijos kursas ir naujos sąvokos, kurias reikia pritaikyti Lietuvai“, – rekomendacijas vardijo VDU Demografinių tyrimų centro mokslininkas K. Žibas.

Kviečia politikus imtis priemonių

Konferencijos metu pasirašytame memorandume siūloma nedelsiant imtis konkrečių priemonių valstybės mastu, siekiant stabdyti intensyviausią Europos Sąjungoje depopuliaciją, kurią sukėlė intensyvi emigracija, žemas gimstamumas, neadekvačiai aukštas mirtingumas ir vangiai grįžtamoji migracija.

Dokumente konferencijos organizatoriai VDU ir LVK, taip pat dalyviai kreipiasi į prezidentę Dalią Grybauskaitę, Seimo narius, ministrą pirmininką bei ministrus ir pateikia jiems savo siūlymus. Memorandumo autorių teigimu, būtina parengti demografinės raidos 2017–2020 m. programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą, pagal kurį memorandume įvardytos problemos būtų išspręstos ne vėliau kaip iki 2017 m. gruodžio 1 dienos.

Programos ir priemonių sukūrimui bei įgyvendinimui turėtų būti pasitelkti už atitinkamas demografijos sritis atsakingi valstybės institucijų vadovai, mokslininkai demografai, užsienio ekspertai, Lietuvos verslo konfederacijos verslo atstovai, kiti socialiniai partneriai, prašoma jiems skirti reikiamą finansavimą.

Taip pat siūloma numatyti VDU Demografinių tyrimų centrą (DTC) pagrindiniu Lietuvos demografijos kompetencijų centru, kuris rengtų universitetinį išsilavinimą turinčius demografijos specialistus, nuolat tirtų ir analizuotų Lietuvos demografinę būklę, stebėtų pasaulio aktualių demografinių procesų raidą ir apibendrintų naujausius tarptautinius mokslinius duomenis, iškristalizuotų konkrečias priemones, kaip spręsti Lietuvos depopuliacijos klausimus.

Demografinių procesų raida Lietuvoje jau daugiau kaip du dešimtmečius yra neigiama, o pastaraisiais metais šalyje fiksuotas bene intensyviausias gyventojų skaičiaus mažėjimas Europos Sąjungoje. Tą lemia intensyvi emigracija – kas valandą iš Lietuvos išvyksta po 4–5 žmones, o per metus – apie 35 tūkst. asmenų. Nuo 1990 m. Lietuva neteko beveik 900 tūkst. gyventojų ir šiuo metu valstybėje jų gyvena tik 2,86 milijono.

Gyventojų mažėjimą lėmė ne tik emigracija, bet ir mažas gimstamumas. Neužtikrinama kartų kaita – 10 moterų tenka kiek daugiau nei 16 vaikų, o turėtų būti bent 21. Lietuvoje taip pat neadekvačiai aukštas mirtingumas – vyrų mirtingumo rodikliai yra blogiausi tarp ES šalių; vangiai grįžtamoji migracija – 2014 m. reemigravo 19,5 tūkst., 2015 m. – 18,4 tūkst. žmonių. Tuo tarpu imigracija sumažėjo: 2014-aisiais į šalį atvyko 4,8 tūkst., o 2015 m. – 3,7 tūkst. imigrantų.

